

Vandra i Moa Martinsons fotspår

1. Brücks ylleväveri
2. Matteus kyrka
3. Hörnet Plankgatan - Sandgatan
4. Norrköpings fängelse - Spinnhuset
5. Moa-statyn på Grytstorget

Vandra i Moa Martinsons fotspår

Moa Martinson föddes som Helga Maria Swartz utanför Linköping 1890. Hennes mamma Kristina var 19 år och tjänade som piga, fadern var okänd. Som 3-åring kom Moa till Norrköping. Så småningom skulle hon bli en välkänd författarinna som skrev främst om kvinnors och barns villkor i fattigsverige. Hon tillhör våra stora proletärförfattare och i flera böcker använder hon sina minnen från barndomens Norrköping.

Moa Martinson dog i augusti 1964.

Framtagen i läslustprojektet riktat till årskurs 4 under läsåret 2014/15 av Kultur- och fritidsförvaltningen.

Foto: Norrköpings stadsbiblioteks bildarkiv

NORRKÖPINGS STADSMUSEUM

Holmbrögränd
Telefon: 011-15 26 20
Epost: stadsmuseet@norrkoping.se
www.norrkoping.se/stadsmuseet

50 | 1964
2014

NORRKÖPINGS STADSMUSEUM

→ www.norrkoping.se

1. Brücks ylleväveri

Kristina, Moas mamma, fick arbete på Brücks ylleväveri när hon kom till Norrköping. Det råde högkonjunktur inom textilen och många unga kvinnor valde bort slitet som pigor för arbete vid spinn- och vävmaskinerna i stadens fabriker.

Moa skriver hur Kristina blev blek och glämig av att sitta instängd och alltid hade huvudvärk på grund av vävmaskinernas dunkande. På Stadsmuseet kan du höra hur högt det låter när en maskin körs, på Brücks fanns det hundratals på varje våningsplan.

När Moa var 6 år gifte sig Kristina och familjen flyttade ut på landet som statare. Men när styvfadern, Alfred, söp till och blev osams med bönderna fick de flytta. Moa skriver att hon flyttade 90 gånger under sin uppväxt! Hon har bott på olika gårdar utanför Norrköping, i alla väderstreck, och i olika kvarter inne i stan. Hennes barndom var ett ständigt pendlande mellan bra perioder på landet, då styvfadern skötte sig, och dåliga tider i stan, då han försvann från familjen och Kristina fick hanka sig fram bäst hon kunde, med många besök på stampen.

2. Matteus kyrka

Kristina tog ledigt en fredag från fabriken och gick till pastorsexpeditionen när hon gifte sig med Alfred. Kristinas syster, moster Charlotte, ville däremot ställa till med kyrkbröllop.

Många förfasade sig över moster Charlottes idéer. Jante-lagen styrde Norrköpings arbetarbefolkning vid den här tiden och att vilja gifta sig i kyrkan, precis som borgerska-

pets döttrar, var att sticka ut och tro att man var förmer. Men kyrkbröllop blev det i Matteus pampiga kyrka och Moa fick vara tärna, klädd i en klänning mönstrad med cigarrer, ett tyg Kristina köpt på stampen.

3. Hörnet Plankgatan- Sandgatan

Här i hörnet låg det hus där moster Charlotte bodde med sin brudgum. De var redan sambos, vilket inte var ovanligt bland arbetarbefolkningen, s k "stockholms-äktenskap". Moa skriver att huset var ett av de få som fanns kvar sedan rysshärjningarna 1719 och så litet och lågt att när man satt vid köksfönstret och tittade ut, såg man knäveckan på folk som promenerade förbi. Här hölls bröllopfesten. Kristina hade lagat maten och bjöd på köttbullar och potatis och vetelängd till kaffet.

4. Norrköpings fängelse - Spinnhuset

Moa berättar hur hon en sommar följde med sin mamma uppför Dragsgatan varje söndag och stannade utanför ett stort gult hus. Kristina tog upp en vit näsduk och vinkade

mot någon okänd som fanns där bakom gallren. Först när Moa blev vuxen berättade Kristina att det var en barndoms-kamrat som hamnat på spinnhuset, kvinnofängelset.

Den äldsta delen av Norrköpings fängelse byggdes 1790. Innan industrialismens genombrott var det alltid brist på spunnet garn och därför uppfördes spinnhus för kvinnliga fångar. Genom en lösdriverilag kunde kvinnor över 18 år, som var bostadslösa och arbetslösa, fångas in och sättas på spinnhus, där de fick spinna garn som straff.

5. Moa-statyn på Grytstorget

Moas skolgång var oregelbunden, på grund av allt flyttande, men ändå slutade hon skolan med utmärkta betyg. En sista sommar tillbringade hon i Norrköping, 1906, då hon arbetade på Konst- och Industriutställningen på Sylten. Sedan flyttade hon till Stockholm för att lära sig till kallskänka. Kristina och Alfred flyttade också ifrån stan, till Sorunda, i närheten av Nynäshamn. Det var där Moa träffade Karl och 19 år gammal födde hon sitt första barn. På sex år födde hon fem söner och i resten av sitt liv var hon bosatt på torpet Johannesdal i Sorunda.

Hon debuterade som författare 1933. Då hade hon redan i många år skrivit för vänsterpressen och det var som tidningskribent hon tog signaturen Moa. Som nybliven änka träffade hon Harry Martinson och bjöd honom till sitt torp. Han flyttade in och ett kreativt samarbete inleddes.

Moa var från början en folklig och omtyckt författarinna men det skulle dröja innan hon ansågs fin nog. Det var Ebba Witt Brattströms avhandling från 1990-talet som gav Moa upprättelse och höjde hennes böcker från pigromaner till arbetarlitteratur. Böckerna om sin uppväxt i Norrköping skrev hon på 1930-talet.

När det gamla fabriksområdet vid Motala ström renoverades skapades Grytstorget, bredvid en av stadens mest kända textilindustrier, Tuppen. Sedan 1996 står Moa staty här, gjuten i brons av Peter Linde.

Lästips

Läs mer om Moas uppväxt i den självbiografiska triologin.

Mor gifter sig, Kyrkbröllop och Kungens rosor.

Vill du veta mer om Moas liv läs Kerstin Engmans biografi Moa Martinson Ordet och kärleken.

